

TVORIVOSŤ V ŠKOLE - ŠKOLA TVORIVOSTI 3

*Recenzovaný zborník príspevkov
On-line konferencia 28. 9. - 29. 9. 2015*

*Prešovská univerzita
Filozofická fakulta
Inštitút slovakistických, mediálnych
a knižničných štúdií*

Prešov 2015

Názov: Tvorivosť v škole – škola tvorivosti 3

**Editori: doc. PhDr. Marta Germušková, CSc.
PaedDr. Martina Petriková, PhD.**

**Recenzenti: doc. PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.
doc. PaedDr. Lenka Pasternáková, PhD.**

**Fragment fotografie, grafická a technická úprava: PaedDr. Martina Petriková,
PhD.**

Za jazykovú úpravu zodpovedajú autori jednotlivých príspevkov.

Vydavateľ: © Prešovská univerzita v Prešove

**Vydanie: prvé
Rok vydania: 2015**

ISBN 978-80-555-1435-2

OBSAH

PREDHOVOR.....	5
BARIAKOVÁ Zuzana – KUBEALAKOVÁ Martina UNIVERZITNÁ NOC LITERATÚRY AKO PRÍKLAD SERVICE LEARNINGOVEJ AKTIVITY.....	8
GERMUŠKOVÁ Maria TVORIVÉ MANAŽOVANIE PRÁCE S NÁUČNÝM TEXTOM V SEKUNDÁRNYM VZDELÁVANÍ.....	19
GYÖRGY Ladislav JAZYKOVÉ ŠPECIFIKÁ REGIÓNU VEĽKÝ KRTÍŠ V JAZYKOVOM VZDELÁVANÍ STREDNÝCH ŠKÔL.....	29
KESSELOVÁ Jana GRAMATIKA V ŠKOLE AKO ROZVÍJANIE UMU A ROZUMU	39
MAGALOVÁ Gabriela LITERATÚRA – PRIESTOR PRE TVORIVOSŤ I RACIONALITU	50
PAVLÍČKOVÁ Eva ÚLOHA GRAMATIKY VO VYUČOVANÍ ANGLIČTINY PRE ŠPECIFICKÉ ÚČELY	60
PETRÍKOVÁ Martina TVORIVÁ INTERPRETÁCIA ROZPRÁVKY JÁNA MILČÁKA V KONTEXTE VYUČOVANIA LITERATÚRY PRE DETI A MLÁDEŽ.....	68

REGRUTOVÁ Lenka

**MOŽNOSTI VYUŽITIA MEDIÁLNYCH OBSAHOV V PROCESE VYUČOVANIA
SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY84**

RITLYOVÁ Anna

KULTÚRA V KONTEXTE VYUČOVANIA CUDZIEHO JAZYKA91

SEPEŠIOVÁ Michaela

**POTENCIÁL OBSAHOVÉHO A JAZYKOVO INTEGROVANÉHO VYUČOVANIA
VO VÝUČBE CUDZIEHO JAZYKA – ÚLOHA A ANALÝZA POTRIEB99**

ŠVECOVÁ Anna

KREATÍVNE ASPEKTY V TVORBE EUDMILY PODJAVORINSKEJ109

TIMKOVÁ LAZUROVÁ Anna

**ČITATELSKÁ ATRAKTÍVNOSŤ PROZAICKÝCH UKÁŽOK V 8. ROČNÍKU ZŠ (S
AKCENTOM NA TEMATIKU LITERÁRNE STVÁRNENÉHO ZLA)117**

VITÉZOVÁ Eva

CESTY TVORIVOSTI: PROJEKT A DRAMATICKÁ VÝCHOVA127

UNIVERZITNÁ NOC LITERATÚRY AKO PRÍKLAD SERVICE LEARNINGOVEJ AKTIVITY

Zuzana BARIAKOVÁ – Martina KUBEALAKOVÁ

Abstrakt: Príspevok vychádza z hodnotenia service learningu ako učebnej stratégie, ktorá sa počas druhej polovice 20. storočia rozšírila zo Spojených štátov amerických do celého sveta. Zároveň predstavuje vnímanie koncepcie výskumným tímom na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Ide o vhodnú stratégiu pri príprave študentov a študentiek na úspešné zvládanie každodennosti vo význame rozvoja širokého spektra kompetencií, čo sa všeobecne interpretuje ako dobová nevyhnutnosť, a zároveň o prostriedok, ako vrátiť vzdelávaniu orientáciu na kontextové (hlbšie) poznanie a jeho trvácnosť. Autorky ďalej stručne charakterizujú výsledky dvojročného výskumu zameraného na rozvoj kompetencií študentov a študentiek prostredníctvom service learningu. Vychádzajúc z výsledkov výskumu, mapovania potrieb a s prihliadnutím na profil absolventa v študijných odboroch v kombinácii so slovenským jazykom a literatúrou, detailne predstavujú service learningovú aktivitu Univerzitná noc literatúry.

Kľúčové slová: *kľúčové kompetencie, service learning, slovenský jazyk a literatúra, Univerzitná noc literatúry.*

UNIVERSITY LITERATURE NIGHT AS AN EXAMPLE OF A SERVICE LEARNING ACTIVITY

Abstract: This report is based on the evaluation of service learning as a teaching strategy which spread all around the world from the USA during the second half of the 20th century. It also presents perception of its conception within the research team at Matej Bel University in Banská Bystrica. Service learning is an advisable strategy used to prepare students for successful managing of the everyday routine in a meaning of developing a wide range of competences, which is generally interpreted as a contemporary necessity. Also, it represents a method of educational re-orientation on contextual knowledge and its persistence. Afterwards authors briefly characterise results of two years of research oriented on development of students' competences by service learning. Regarding the research results, examination of needs and graduate profile in study programmes combined with Slovak language and

literature, authors introduce in detail the service learning activity named University Literature Night.

Key words: key competencies, service learning, Slovak language and literature, University Literature Night.

V 60. rokoch 20. storočia sa v Spojených štátoch amerických začal používať termín service learning aj na označenie učebnej stratégie a postupne sa aplikoval na všetkých stupňoch a typoch škôl. Následne prenikol do vzdelávacieho systému viacerých európskych stredných škôl a univerzít, rozvinul sa tiež v Južnej Amerike, Austrálii a Japonsku a v súčasnosti i na dvoch slovenských univerzitách – na Prešovskej univerzite v Prešove¹ a na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Service learning ako vyučovacia a učebná stratégia zasahujúca mnohostranný aj špecifický rozvoj osobnosti má široké uplatnenie. Prakticky každá americká univerzita má vzdelávací program založený na princípoch service learningu, čo vedie o. i. k jeho rozmanitým definíciám. Výskumný tím z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici definuje service learning ako aktívnu stratégiu učenia a učenia sa založenú na službe v prospech iných s cieľom rozvoja osobnosti a formovania občianskej zodpovednosti, pričom zohľadňuje štandardy a princípy efektívneho service learningu, ktoré v súčasnosti zastrešuje The National Service-Learning Clearinghouse (NSLC)².

V rámci vymedzenia koncepcie service learning pred jej implementáciou do vysokoškolského vzdelávania na UMB v Banskej Bystrici Alžbeta Brozmanová Gregorová pokladala za dôležité vyjasnenie pozície service learningu vo vzťahu k ostatným formám participácie a učenia/učenia sa študentov a študentiek. Zdôrazňuje, že kým dobrovoľníctvo je zamerané viac na službu, odborná prax sa zasa viac zameriava na vzdelávanie a rozvíjanie špecifických kompetencií potrebných pre výkon profesie. Pri service learningu dochádza k spojeniu služby a vzdelávania. Rozdiel medzi service learningom a odbornou praxou ako súčasťou prípravy na profesiu vidí najmä v reciprocite (získava nielen študent, ale aj komunita/organizácia) a zameraní aj na rozvoj občianskej angažovanosti študentov a študentiek (Brozmanová Gregorová 2013, s. 78 – 79).

¹ Viac napríklad v: SKYBA, Michaela – ŠOLTÉSOVÁ, Denisa: *Service-learning vo vzdelávaní (školských) sociálnych pracovníkov a pracovníčok*. Prešov: FF PU v Prešove, 2014. ISBN 978-80-555-1156.

² Viac na: <http://gsn.nylc.org/>

Jedným z pilierov service learningového vzdelávania je prebudenie záujmu o učenie sa u študentov a študentiek a súčasne vytvorenie pocitu spoluzodpovednosti za tento proces. Inými slovami, service learning narúša mylnú predstavu jednosmerného transferu vedomostí od učiteľa/učiteľky smerom k študentovi/študentke a jeho pasívneho príjmu, čím kladie vyššie nároky na všetky zainteresované strany a dáva vzdelávaciemu procesu hlbší zmysel. Bez ohľadu na študijný odbor a program umožňuje formovanie komplexných osobností. V žiadnom prípade však nenivelizuje potrebu odbornosti, ale špecializovanými aktivitami ju nadobúdanú usúvzťahuje so sociálno-psychologickým rozvojom osobnosti a orientáciou na prax zväčšuje aj teóriu.

V stredoeurópskom priestore sa väčšina škôl usiluje prispôbiť sa spoločenskému trendu, podľa ktorého ich kvalita priamoúmerne súvisí s uplatniteľnosťou ich absolventov a absolventiek na trhu práce. Zámerne používame tento komerčný termín, pretože mnohí študenti a študentky k svojmu pôsobeniu na školách pristupujú pod tlakom konzumných pravidiel a potreby zabezpečenia si základnej existencie. Takýto prístup sa odráža okrem iného v zdôrazňovaní nevyhnutnej prepojenosti školy s praxou (života), čím – a čo si uvedomuje len málo z nás – dochádza k deformácii zmyslu vzdelávania. Jeho hlavnou (a už vôbec nie jedinou) úlohou by totiž nemala byť len príprava na úspešné zvládanie každodennosti vo význame rozvoja širokého spektra kompetencií. Ak však takéto chápanie označíme ako dobovú nevyhnutnosť, potom je povinnosťou vzdelávacích inštitúcií hľadať možnosti, ako vrátiť vzdelávaniu aj orientáciu na kontextové (hlbšie) poznanie a jeho trvácnosť.

Service learning sa v tomto smere ukazuje ako vhodná stratégia, ako dosiahnuť oboje. Na jednej strane sú jeho piliere postavené na spolupráci študentstva, školy a komunity, čím vzdelávanie otvára praxi, dáva možnosť uvedomiť si reálny rozmer dosahovaného poznania i osobnostného rozvoja, ich využiteľnosť aj limity. Tým cielene podporuje otvorenosť školského prostredia súdobej realite a snaží sa špecificky volenými aktivitami podporovať prípravu na úspešné nielen začlenenie sa, ale aj uplatnenie sa. Na strane druhej môže uspokojivo aktivizovať zúčastnené strany, najmä však pre nás kľúčové študentstvo. Fáza identifikácie jeho potrieb je, jednoducho povedané, fázou pomenovania, „čo neviem (dobro), ale chcem vedieť (lepšie)“. Ak sa implementáciou service learningu dosiahne tento stav, domnievame sa, že nepôjde len o metaforu prebudenia túžby vedieť/poznať, ale aj oživenie zabudnutého „partnera vo vzdelávacom procese“, tým je pocit spoluzodpovednosti za svoje

vzdelanie na strane študentov a študentiek. Naše vedenie totiž nemá byť iba selektívnym obsahom toho, čo nám povedia alebo ukážu iní.

Z takého chápania stratégie potom vyplýva, že samotnej realizácii nevyhnutne predchádza definovanie potreby študenta/študentky, potreby komunity a potreby organizácie a až následne sa vytvára/hľadá aktivita, ktorou sa dosiahne naplnenie všetkých zistených potrieb. Súčasne kľúčové pre jej rozvoj je aj pochopenie skutočnosti, že vysoká škola formuje nielen budúcich profesionálov a profesionálky v úzko špecializovaných odboroch, ale aj osoby, ktoré pochopia svoju rolu v občianskej spoločnosti a budú aktívne participovať na jej rozvoji.

Pedagogická a Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktoré stratégiu v januári 2013 zaviedli do univerzitného vzdelávania³, pripravujú absolventov a absolventky vo viacerých študijných odboroch, medzi nimi aj učiteľstva akademických predmetov či sociálnej práce. Pri skúmaní očakávaní efektu zaradenia service learningu do študijných programov (prieskumu sa zúčastnilo 316 respondentov a respondentiek⁴) viac ako polovica opýtaných očakávala rozvoj komunikačných zručností (schopnosť aktívneho počúvania, vyjadriť svoj názor, viesť konštruktívny dialóg), využitie teórie v praxi, rozvíjanie medziľudských vzťahov, rozvíjanie schopností v oblasti projektovania (zlepšenie zručností v oblasti plánovania aktivít/akcií, v ich realizácii a vyhodnotení, ktorých súčasťou je aj skúsenosť s tvorbou rozpočtu) a rozvíjanie organizačných schopností. Nezanedbateľným očakávaním bol tiež záujem rozvíjať zručnosti práce v tíme, čo bolo podporené aj preferovanou formou práce v kolektíve, ako aj rozvoj schopností viesť a koordinovať iných ľudí. Tieto kompetencie považujeme za kľúčové nielen pre to, že sa stali dôležitou súčasťou profesionálneho života v rôznorodých odvetviach, ale aj z hľadiska samotného vzdelávania. Oblasti, v ktorých sa chceli študenti a študentky v rámci service learningu primárne aktivizovať, boli umenie a kultúra, vzdelávanie a výskum. Domnievame sa, že to súvisí s už skôr spomínanou profiláciou študentov/študentiek dvoch výskumne najsilnejšie zastúpených fakúlt učiteľského zamerania, hoci aj tie v poslednom období (cca ostatných 10 rokov) výrazne zasiahlo tendovanie k štúdiám neučiteľských smerov.

³ Na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici sú aplikované štyri modely service learningu vymedzené Barbarou Jacoby (1996): kurz, v ktorom je service learning možnosťou; service learning ako alternatíva ku klasickému kurzu; výskum uskutočňovaný v komunite; kurz service learningu. Viac o modeloch v: BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta et al.: *Service learning. Inovatívna stratégia učenia (sa)*. [Vysokoškolská učebnica.] 1. vyd. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belianum, 2014. 200 s. ISBN 978-80-557-0829-4.

⁴ Viac o výsledkoch prieskumu napríklad v: BARIAKOVÁ, Zuzana – KUBEALAKOVÁ, Martina: Tvorivá aplikácia vedomostí a zručností zo slovenského jazyka a literatúry v stratégii service learning. In: *Tvorivosť v škole – škola v tvorivosti*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2013. ISBN 978-80-555-0967-9.

Od začiatku aplikácie service learningu na UMB je našim zámerom empiricky dokumentovať jeho jednotlivé fázy, preto sme medzi študentmi a študentkami, ktorí sa prihlásili na predmet service learning 1 a 2 a aktívne ho absolvovali, realizovali pretest a posttest zameraný na zistenie subjektívne vnímanej úrovne ich kompetencií. Na testovanie sme použili vstupný a výstupný kompetenčný dotazník (Brozmanová Gregorová et al. 2014, Príloha 7, 8), ktorý je zameraný na oblasť komunikačných kompetencií, informačných kompetencií, kompetencií v oblasti riešenia problémov, učebných kompetencií a sociálnych a personálnych kompetencií, pracovných a podnikateľských kompetencií, občianskych a kultúrnych kompetencií. Zároveň vyberali 10 zručností, ktoré si chceli počas vlastnej service learningovej aktivity rozvinúť a v postteste vyberali najviac 10 zručností, ktoré považovali vďaka service learningu za najviac rozvinuté. Môžeme konštatovať, že u študentov, ktorí absolvovali service learning, došlo k nárastu subjektívne vnímanej úrovne vybraných kompetencií. V rámci analýzy sa potvrdilo, že service learning ako učebná stratégia, ktorá prepája teoretické vzdelávanie s praktickými skúsenosťami, rozvíja u študentov a študentiek tie zručnosti, ktoré často priamo súvisia s ich service learningovou aktivitou, ako napr. schopnosť pracovať aj v náročných a záťažových situáciách, schopnosť preberať zodpovednosť za zverené úlohy, schopnosť riadiť seba samého, schopnosť rozhodovať sa, schopnosť stanovovať si svoje osobné ciele, schopnosť spolupracovať s odborníkmi, schopnosť organizovať si čas, schopnosť pracovať podľa plánu či zručnosti v oblasti projektovania (napláňovať aktivitu/akciu, zrealizovať ju, vyhodnotiť, napláňovať rozpočet). Zaujímavým sa javí aj zistenie, že niektoré zo zručností študenti a študentky hodnotili po absolvovaní service learningu na nižšej úrovni, a to vedieť vyjadriť svoj názor, schopnosť učiť sa a využívať nové poznatky a aj sebaúctu a sebadôveru. Tento fakt môže súvisieť s precenením ich dovtedajších skúseností, poznatkov, zručností a schopností. Konfrontácia s reálnou service learningovou aktivitou ich posunula k presnejšej autodiagnostike. Aj v tomto však vidíme pozitívny prínos service learningu do vysokoškolského vzdelávania. To, že sa subjektívne hodnotenie pozitívne nedotýkalo učebných kompetencií, si vysvetľujeme aj tým, že na Slovensku sa neformálne vzdelávanie ešte stále nepovažuje za rovnocenné k formálnemu vzdelávaniu, a to ani študentmi a študentkami, ani časťou odbornej verejnosti.⁵ Pokladáme za dôležité uviesť, že tieto výsledky vyhodnotil aj tím service learningu na UMB smerom k metodike

⁵ Viac o výsledkoch v štúdiu: HEINZOVÁ, Zuzana – BARIAKOVÁ, Zuzana – KUBEALAKOVÁ, Martina. 2015. *Analýza rozvoja subjektívne vnímanej úrovne kompetencií študentov a študentiek prostredníctvom predmetu service learning na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici*. V tlači.

vzdelávania v service learningu. Štatistické overenie zmien v subjektívnom vnímaní kompetencií študentov a študentiek však už po druhom roku ukázalo vo „všetkých prípadoch pozitívny nárast priemerných hodnôt subjektívnej úrovne komunikačnej kompetencií“ (Heinzová – Brozmanová Gregorová 2015, s. 40).

Autorky tohto príspevku sa konkrétne zameriavajú na implementáciu tejto problematiky do predmetu slovenský jazyk a literatúra, osobitne do zložky literárnej. Vychádzajúc z charakteristiky absolventov/absolventiek študijných programoch zahŕňajúcich slovenský jazyk a literatúru (flexibilný, jazykovo-komunikačne kompetentný, literárnovedne fundovaný a esteticky citiaci špecialista schopný uplatniť sa v širokej spoločensko-kultúrnej sfére napríklad ako znalec v oblasti výučby, kultivácie a výskumu slovenského jazyka a literatúry, slovenčiny ako cudzieho jazyka, zamestnanec kultúrnej sféry, odborník v oblasti cestovného ruchu, expert na prezentovanie a ochranu (najmä písomných/tlačených) kultúrnych artefaktov, odborník v umeleckej produkcii a jej riadení a pod.) a výsledkov realizovaného výskumu, autorky príspevku uskutočnili nadväzujúci prieskum zameraný na študentov a študentky slovenského jazyka a literatúry v rôznych študijných odboroch (učiteľstvo, jednodborové a medziodborové štúdium v kombinácii s prekladateľstvom a tlmočníctvom), pričom, ako sa ukázalo, aj v zúženej podobe danej skonkrétnením prieskumnej vzorky v mnohom kopíroval, a teda potvrdil, už predtým získané výsledky. Z nich opätovne vyplýva, že študentom a študentkám najviac chýba (najviac preferujú a žiadajú) prepojenie teórie a ich budúcej praxe (67 %).⁶ Pomerne vysoké percento (67 %) odpovedí sa koncentrovalo do oblasti posilniť zručnosť vo výbere vhodných textov (umeleckých aj neumeleckých) tak, aby boli atraktívne nielen pre žiakov a žiačky, ale aj mimoškolské publikum. Tento výsledok nás nielen zaujal, ale aj inšpiroval k hľadaniu aktivity, ktorá by reagovala na takmer všetky odkryté potreby.

Ako vyplynulo z prieskumu, študenti a študentky vidia potenciál práce s umeleckým a neumeleckým textom nielen v školskom prostredí a tradičnými metódami a formami, ale aj mimo neho. Spája sa tu jednak ich profesionálny záujem, ale aj občiansky aktivizmus v zmysle šírenia kultúry v ich bezprostrednom okolí, do ktorého chcú v budúcnosti zapájať aj svojich žiakov a žiačky. Niektoré regióny poskytujú dostatok kultúrnych stimulov, iné

⁶ Viac o výsledkoch prieskumu zameraného na študentov a študentky študijných programov v kombinácii so slovenským jazykom a literatúrou (Aký typ kultúrnych podujatí v súvislosti s vašou budúcou profesiou najviac absentuje vo vašom regióne? Aký typ podujatia by ste v súlade s vašou odpoveďou na otázku číslo jeden vedeli pripraviť spolu so žiakmi a žiačkami v rámci predmetu slovenský jazyk a literatúra? Akú zručnosť by ste chceli posilniť alebo vám chýba v súvislosti s vami navrhnutými aktivitami?) v: BARIAKOVÁ, Zuzana – KUBEALAKOVÁ, Martina, 2015. Umelecká literatúra medzi ľuďmi prostredníctvom service learningu. In: *Edukácia. Vedecko-odborný časopis*, roč. 1, 2015, číslo 1, s. 12 – 19. ISBN 978-80-8152-166-9.

v tomto zaostávajú, avšak len v menšej miere je ich predmetom kniha a čítanie. Pri prezentovaní sa na Slovensku ešte stále zanedbáva marketingová stránka podujatí, v súťaži o pozornosť verejnosti preto napríklad autorské čítania alebo besedy v porovnaní s festivalmi, koncertmi, divadelnými predstaveniami zaostávajú.

Výbornou možnosťou, ako posilňovať zručnosť vo výbere vhodných textov (umeleckých aj neumeleckých) tak, aby boli atraktívne nielen pre žiakov a žiačky, ale aj mimoškolské publikum, a zároveň naplniť požiadavku o kultúrnom podujatí v oblasti literatúry, je tzv. *European Literature Night*, ktorá prebieha v rovnakom termíne v rôznych mestách celej Európy. Jej cieľom je zoznámiť čitateľov a čitateľky s dielami európskych autorov a autoriek na netradičných – s literatúrou bežne nespájaných – miestach.⁷ Uvedomili sme si, že tento pre nás inšpiratívny projekt sa dá realizovať aj modifikovane, v menšej miere a rozsahu (napr. pre potreby školy, obce). Na danom základe a v spojení s poznaním potrieb našich študentov a študentiek a komunity (ale aj školy) vznikla service learningová aktivita *Univerzitná noc literatúry* (ďalej UNL). Vychádza z vnímania (umeleckej) literatúry ako jedinečného kreatívneho média reagujúceho na jednotlivca i hodnoty spoločnosti, v ktorej žije. Cieľom tohto kultúrneho podujatia je priblížiť súčasnú slovenskú a/alebo svetovú literatúru širokému publiku inovatívnym spôsobom prostredníctvom série verejných čítaní a sprievodných akcií.

Organizačný výbor UNL tvorí skupina študentov a študentiek, ktorí spolupracujú s tromi tútorkami z radu pedagogičiek. Takýmto vymedzením vzťahu sa docielilo, že ťažisko organizačnej zodpovednosti je na strane študentov a študentiek. V úvodných fázach uvažovania o podujatí si najmä pod tlakom divergencie nápadov bytostne uvedomili praktický rozmer teoretických informácií o tímovej práci a funkcii tímových rol. Tento moment môžeme ako pozorujúce tútorky hodnotiť ako kľúčový pre všetky budúce aktivity podujatia organizujúcej skupiny. Príprava UNL samotnými študentmi a študentkami im dáva možnosť preniesť vedomosti a ich dovtedajšie skúsenosti do novej praktickej situácie. Sú nútení pružne reagovať na všetky fázy – plánovanie, plánovanie v čase, organizovanie, realizovanie a vyhodnotenie akcie. Na spoločných stretnutiach odhaľujú výhody a nevýhody skupinovej práce, sú vedení k priebežnej reflexii vlastnej aj skupinovej účasti v danej fáze aktivity, zdokonaľujú si komunikačné zručnosti nielen v skupine a v rámci skupinovej roly, ale aj vo vzťahu ku komunite a organizácii. Absolvujú sériu stretnutí s cieľom získať povolenia na organizovanie podujatia tohto typu, partnerov pre podujatie, ako aj sponzorov podujatia, čo

⁷ Viac na: <http://www.literaturenights.eu/cs/2015/>

ich núti k dôslednej príprave nielen na úrovni komunikácie, ale aj argumentácie, propagácie, spoznávajú legislatívne aj funkčné zákulisie fungovania univerzity či mesta. Hľadajú efektívne formy propagácie, zvažujú jej načasovanie, koordinujú PR podujatia, chápu nutnosť stratégie pri výbere čítacích miest, ako aj pri oslovení čítajúcich a pod. UNL organizovaná študentmi a študentkami dáva priestor na naplnenie tých potrieb, ktoré dominovali v oboch prieskumoch – rozvoj komunikačných zručností (schopnosť vcítiť sa, aktívne počúvať, vedieť vyjadriť svoj názor, viesť konštruktívny dialóg...); využitie teórie zo školy v praxi; rozvoj medziludských vzťahov; rozvoj zručností v oblasti projektovania (napláňovať aktivitu/akciu, zrealizovať ju, vyhodnotiť, napláňovať rozpočet); rozvoj organizačných schopností; ale aj odreagovanie sa, odbúranie stresu a zábava.

Pri uvažovaní o type service learningového podujatia chcel tím na jednej strane spojiť odborné vedomosti získané pri štúdiu rôznych programov (učiteľstvo slovenského jazyka a literatúry v kombinácii, prekladateľstvo a tlmočníctvo, európske kultúrne štúdiá, sociálna práca, učiteľstvo psychológie a pedagogiky), a tak sa učiť navzájom, ale súčasne aj rozvinúť ďalšie kompetencie a nadobudnúť nové skúsenosti. Študenti a študentky pociťovali nedostatok kultúrnych podujatí organizovaných pre širšiu verejnosť priamo nimi, cítili potrebu viac sa angažovať na kultúrnom živote univerzity a mesta. Predovšetkým si však chceli vyskúšať organizáciu podujatia pre väčší počet ľudí (podujatia sa zúčastnilo približne 600 ľudí v oboch ročníkoch). Nakoniec sa rozhodli pre sériu verejných čítaní súčasnej literatúry, ktoré sa uskutočnili na pôde univerzity. Tým reagovali na potrebu školy viac sa propagovať a prezentovať svoju činnosť, ako aj činnosť svojich študentov a študentiek smerom k verejnosti. Vo vzťahu ku komunite sa zamerali na cieľovú skupinu detí – netradičným čítaním na netradičných miestach vzbudiť u nich záujem o knihy, ďalej na komunitu Nepočujúcich, ktorá avizovala nedostatok kultúrnych podujatí zohľadňujúcich ich zdravotné znevýhodnenie, preto boli všetky čítania tlmočené do slovenského posunkového jazyka, a nakoniec aj na širšiu verejnosť, ktorej ponúkli možnosť zmysluplne stráviť voľný čas a dozvedieť sa viac o súčasnej literatúre. Zároveň, pretože ide o sériu čítaní, sa prípravou UNL podieľajú na výbere textov. V prvej fáze boli vymedzené kritéria výberu – 1. súčasné aktuálne v spoločnosti rezonujúce diela slovenských či zahraničných autorov/autoriek; 2. snaha o analógiu/vzťah medzi textom, miestom jeho čítania a čítajúcim/čítajúcou; 3. cieľ čítania/počúvania čítaného. Až následne sa vytváral návrhový list diel, v poslednej fáze sa identifikovala časť textu určená na čítanie so zreteľom na ciele a cieľovú skupinu podujatia.

UNL sa tak stala príkladom aktivity reagujúcej na neprítomnosť viditeľnejšej angažovanosti vzdelávacích inštitúcií, ale aj študentov a študentiek na kultúrnom živote mesta Banská Bystrica. Šírením kultúry a umenia prispieva k zachovávaniu kultúrnych hodnôt, zvyšovaniu pozitívneho vzťahu verejnosti k umeniu, k tvorbe autorov/autoriek a špecificky k čítaniu, a to na pôde najväčšej vzdelávacej inštitúcie v meste. Tým, že sa projekt zastrešuje celouniverzitným výberovým predmetom a je v plnej miere plánovaný, organizovaný, realizovaný a aj vyhodnocovaný študentmi a študentkami pod odborným vedením tútoriek, sa potvrdzuje, že študentská participácia môže byť ukážkou posilňovania občianskej zodpovednosti, motivácie k iniciatíve a aktivite a odmietania pasívneho príjmu vzdelania, kultúry a služby.

Umenie a literatúra sa vníma aj ako prostriedok odstraňovania (nielen) komunikačných bariér. Účasť širokej verejnosti na podujatí môže viesť spoločnosť k bezpredsudkovému vzájomnému vnímaniu a porozumeniu. Aj pre tieto ciele organizačný tím UNL pokladá za samozrejmé, že sa bude aj prostredníctvom tohto projektu angažovať v podporovaní „menších a slabších“ a talentovaných. V prvom ročníku, v roku 2014, bol nadviazaný kontakt s komunitou Nepočujúcich. V tom istom roku študenti a študentky spolupracovali s na slovenskom trhu menším, ale konceptovo dôležitým vydavateľstvom Kolomana Kertésza Bagalu, ktoré je zamerané na vydávanie pôvodnej slovenskej tvorby. V roku 2015 na spoluprácu oslovili opäť menšie vydavateľstvo *Premedia* a za výberom súčasnej zahraničnej literatúry bola snaha zviditeľniť prácu prekladateľov a prekladateľiek do slovenského jazyka, ako aj prezentovať zaujímavé texty vznikajúce mimo územia Slovenska. Nadviazala sa aj spolupráca s občianskym združením PONS – Pomoc osobám neschopným samostatnosti. Organizácia sa usiluje vytvárať lepšie podmienky pre dôstojný život a vzdelávanie detí a mladistvých s viacnásobným postihnutím, zasadzuje sa o ich integráciu do života spoločnosti, vytvorenie podmienok pre sebarealizáciu aj po ukončení vzdelávacieho procesu. Na jednom zo stanovišť sa čítal úryvok z nevydanej knihy Simony Strelcovej, mladej talentovanej autorky a členky združenia PONS, ktorej v dôsledku jej ochorenia nie je umožnené chodiť ani hovoriť. Organizačný tím UNL vyvinul aj sériu aktivít vedúcich k podpore vydania tejto knihy.

Myšlienka spájať, podporovať, vzdelávať, kultúrne i ľudsky rozvíjať, viesť k tolerancii, zodpovednosti, angažovanosti bez predsudkov verejnosť zaujala a projekt Univerzitnej noci literatúry sa stal v decembri 2014 Dobrovoľníckym projektom roka v Banskobystrickom kraji a získal ocenenie Srdce na dlani.

Domnievame sa, že predstavený model *Univerzitetnej noci literatúry* sa môže stať inšpiratívnym, pričom môže byť realizovaný v obmenách s ohľadom na aktuálne potreby a ciele. Základnými variantmi aktivity uskutočnenej napríklad v priestore školy potom sú: 1. podujatie zorganizované učiteľmi a učiteľkami pre žiakov a žiačky a napríklad aj rodičov, kde žiaci/žiačky budú iba cieľovou skupinou, tzv. počúvajúcimi čítania; 2. podujatie zorganizované učiteľmi a učiteľkami v spolupráci s menšou skupinou žiakov a žiačok pre žiakov, žiačky a rodičov; 3. variant podujatia rovnaký ako príklad dva, avšak v tomto prípade by žiaci a žiačky dané úryvky aj čítali.

Sme presvedčené, že stratégia service learning môže mnohé požiadavky zo strany študentov a študentiek saturovať, čo sa ukázalo aj v ohlasoch po absolvovaní predmetu service learning na UMB v Banskej Bystrici.

Literatúra

BARIAKOVÁ, Zuzana – KUBEALAKOVÁ, Martina, 2015. Umelecká literatúra medzi ľuďmi prostredníctvom service learningu. In: *Edukácia. Vedecko-odborný časopis*, roč. 1, 2015, číslo 1, s. 12 – 19. ISBN 978-80-8152-166-9.

BARIAKOVÁ, Zuzana – KUBEALAKOVÁ, Martina, 2013. Tvorivá aplikácia vedomostí a zručností zo slovenského jazyka a literatúry v stratégii service learning. In: *Tvorivosť v škole – škola v tvorivosti*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2013. ISBN 978-80-555-0967-9

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta et al. 2014. *Service learning. Inovatívna stratégia učenia (sa)*. [Vysokoškolská učebnica.] 1. vyd. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belianum, 2014. 200 s. ISBN 978-80-557-0829-4.

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta, 2013. Možnosti využitia service-learning v pregraduálnej príprave sociálnych pracovníkov a pracovníčok. In: *Pregraduálna príprava sociálnych pracovníkov, pracovníčok a sociológov, sociologičiek a možnosti ich uplatnenia v praxi : zborník príspevkov z vedeckého seminára konaného dňa 7. decembra 2012 v Prešove*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2013, s. 77 – 78. ISBN 978-80-555-0970-9.

HEINZOVÁ, Zuzana – BARIAKOVÁ, Zuzana – KUBEALAKOVÁ, Martina, 2015. Analýza rozvoja subjektívne vnímanej úrovne kompetencií študentov a študentiek prostredníctvom predmetu service learning na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. V tlači.

HEINZOVÁ, Zuzana – BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta, 2015. Rozvoj komunikačných a sociálnych kompetencií študentov a študentiek UMB prostredníctvom

predmetu service learning. In: Maliszewski, Wojciech J. – Fiedor, Marian – Drzewowski, Mirosław: *Człowiek w wielomiarowym obszarze działań społecznych. Kreacja, pomoc, interwencja*. Pila: PWSZ, 2015, s. 26 – 46. ISBN 978-83-62617-59-3.

SKYBA, Michaela – ŠOLTÉSOVÁ, Denisa. 2014. Service-learning vo vzdelávaní (školských) sociálnych pracovníkov a pracovníčok. Prešov: FF PU v Prešove, 2014. 148 s. ISBN 978-80-555-1156.

Kontaktná adresa

PaedDr. Zuzana Bariaková, PhD.

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy FF UMB v Banskej Bystrici

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

zuzana.bariakova@umb.sk

Mgr. Martina Kubealaková, PhD.

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy FF UMB v Banskej Bystrici

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

martina.kubealakova@umb.sk